

KS. PIOTR SZLUFIK SDB – KUTNO-WOŹNIAKÓW

[Recenzja]: Tomasz Jank OFMConv., *Franciszkański kościół Świętej Trójcy w Gdańsku (1514-2014) w 500 lat od zakończenia budowy*, Klasztor OO. Franciszkanów w Gdańsku, Gdańsk 2014, ss. 167.

O obecności zakonu franciszkanów w Polsce przybyłych w XIII w. świadczą liczne klasztory i kościoły. Do nich zalicza się kompleks kościelno-klasztorny w Gdańsku – mieście, w którym duchowi synowie św. Franciszka z Asyżu są od przeszło 500 lat. Szczególną rolę we wspomnianym zespole pełniła świątynia pw. Św. Trójcy, której okrągła – 500 rocznica – zakończenia budowy przypadała w 2014 roku.

Z racji obchodzonego jubileuszu staraniem o. Tomasza Janka OFMConv. oraz wspólnoty franciszkańskiej z Gdańska wydana została książka pt. *Franciszkański kościół Świętej Trójcy w Gdańsku (1514-2014) w 500 lat od zakończenia budowy*. Autor prezentowanej pozycji jest gwardianem klasztoru Braci Mniejszych Konwentualnych, rektorem kościoła Św. Trójcy w Gdańsku oraz znanym duszpasterzem. W 2014 r. obronił pracę doktorską z historii sztuki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. W swoim dorobku posiada kilka pozycji książkowych i artykułów¹. T. Jank jest także laureatem Medalu św. Wojciecha (2009 r.), odznaczenia przyznawanego przez władze Gdańska za zasługi na rzecz miasta.

Książka ma formę albumu i została przygotowana jako pamiątka wspomnianego jubileuszu kościoła Św. Trójcy. Struktura publikacji jest prosta i składają się na nią cztery rozdziały poprzedzone słowem prezydenta Gdańska – Pawła Abramowicza, prowincjała – o. Jana Maciejowskiego oraz samego Autora. Całość dopełnia *Bibliografia*, *Spis treści*, a kończy *Modlitwa Franciszkańska* i prezentacja gdańskiej wspólnoty franciszkanów.

Centralną część książki o. T. Janka stanowią cztery rozdziały, podejmujące odrębne tematy. Kwestiom historycznym poświęcony jest pierwszy rozdział – *Historia* (ss. 10-35). Autor w syntetyczny sposób prezentuje w tej części publikacji dzieje kościoła i klasztoru, których początki sięgają roku 1419. Wskazuje na kolejne etapy działalności zakonu w Gdańsku, prowadzącego także szkoły (dla mło-

¹ m.in. *Krótką historia niejednej ikony* (1998), *Zespół kościelny św. Trójcy w Gdańsku* (2002), *Ikona krzyża z San Damiano* (2007).

dzieży świeckiej i adeptów życia zakonnego) oraz największą w mieście bibliotekę, liczącą w XVI w. 1.000 woluminów. W swojej narracji o. T. Jank prowadzi czytelnika przez czasy reformacji, aż po czasy współczesne – utworzenie w 1986 r. nowej prowincji zgromadzenia. Ten rozdział zamyka prezentacja placówek i działalności franciszkanów konwentualnych Prowincji św. Maksymiliana Kolbego.

Celem rozdziału drugiego pt. *Teraźniejszość – Zabytki* (ss. 36-85) jest ukazanie piękna materialnego i walorów artystycznych wybranych obiektów ruchomych i stałych będących pod opieką franciszkanów z Gdańska. Autor publikacji oprócz fotografii licznych zabytków z kościoła Św. Trójcy, kościoła św. Anny, domu ryglowego znajdującego się w sąsiedztwie wspomnianych świątyń (stanowi on jeden z ostatnich przykładów szkieletowego budynku mieszkalnego z XVII w.), wprowadza czytelnika również w miejsca mało dostępne – poddasze kościoła Św. Trójcy, które kryje unikalne urządzenia wyciągowe (kołowroty i wyciągi) oraz daje możliwość przestudiowania średniowiecznej sztuki ciesielskiej. Wśród cennych obiektów prezentowanych w tym rozdziale znajdują się m.in. najstarsza na Pomorzu Gdańskim ambona, stalle gotyckie z 99 siedziskami, płyty nagrobne, pomnik epitafijny Samuela Schelwiga, krucyfiks z poł. XV w., XVII-wieczne organy, tondo z motywem Deesis z XVI w. oraz rzadko spotykane w Gdańsku inskrypcje w języku polskim umieszczone na XVIII-wiecznej ambonie z kościoła św. Anny.

Przedostatni rozdział zatytułowany *Liturgia – kultura – życie* (ss. 86-115) to opowieść o tym, co ożywia zabytkową przestrzeń franciszkańskiego zespołu kościelno-klasztornego: liturgii oraz działalności kulturalnej. Pomimo, że kościół nie jest częścią wspólnoty parafialnej – to przykład świątyni rektoralnej – stara się dawać okazję do spotkania z Bogiem w modlitwie indywidualnej i wspólnotowej (stąd kościół jest otwarty przez cały dzień), liturgii (msze św. codzienne i w święta), okolicznościowych nabożeństwach. Świątynia jest również centrum działalności wielu grup: Franciszkański Zakon Świeckich, Rycerstwo Niepokalanej, Żywy Różaniec, Wspólnota Ewangelizacyjna, Wspólnota Akademicka „San Damiano”, Wspólnota Rodzin „Źródło życia”, Stowarzyszenie Przyjaciół Kościoła Św. Trójcy „Dziedziniec”.

Kościół franciszkański w Gdańsku to również przestrzeń działań na polu kultury. Stąd w tym rozdziale nieco miejsca Autor poświęcił na zaprezentowanie czytelnikowi różnych ich form: od wspólnotowego kolędowania, występów zespołów śpiewaczych, „Koncerty dla Gdańszczan”, aż po Festiwal Goldbergowski organizowany od 2006 r. i opis ruchomej szopki bożonarodzeniowej, której obejrzeniem corocznie jest zainteresowanych ok. 20.000 osób.

Rozdział ostatni *Konserwacje, renowacje, remonty* (ss. 116-163) w ogólny sposób dokumentuje wysiłki franciszkanów przy renowacji i konserwacji obiektu zabytkowego, którego są gospodarzami. W tej części książki Autor zawarł opis stanu kościoła Św. Trójcy w 2003 r. i kalendarium ważniejszych prac przeprowadzonych w obiekcie i w jego otoczeniu w latach 2002-2014. Czytelnik znajdzie wiele zdjęć prezentujących remonty, renowacje, rekonstrukcje i konserwacje dachów, okien, sygnaturki i hełmu wieży, kaplic grobowych, gotyckiego krucyfik-

su, epitafiów kamiennych, gotyckich stalli, instrumentu organowego czy ołtarza stygmatyzacji św. Franciszka z XVI w. Tę część książki uzupełnia informacja o instytucjach, które wspierały wymienione powyżej prace.

Autor nie omieszkiał dołączyć także do swojej publikacji wykazu literatury przedmiotu. *Bibliografia* zawiera w sumie dwadzieścia osiem pozycji i składają się na nią: franciszkańskie materiały archiwalne, opracowania na temat Gdańska i kościoła Sw. Trójcy, artykuły oraz prace naukowe: licencjackie (1) i magisterskie (4) oraz jedna pozycja encyklopedyczna.

Publikację uzupełniają: *Modlitwa franciszkańska* (autorstwa założyciela zakonu) z fotografią obrazu *Stygmatyzacja św. Franciszka* oraz prezentacja wspólnoty zakonnej, która posługuje w tutejszym klasztorze. Do zdjęcia z imiennym zaznaczeniem zakonników o. T. Jank dodał dziękczynną dedykację: *Przyjaciołom, wiernym, dobrodziejom, darczyńcom, zakochanym w Bogu, Kościele, św. Franciszku* (s. 167).

Recenzowana pozycja może stanowić dla innych autorów wzór wydań książek jubileuszowych poświęconych zabytkowym obiektom sakralnym. Wyróżnia się ona bowiem ciekawą kompozycją treści nie tylko historycznej, ale i dokumentującej aktualną funkcję liturgiczną oraz kulturalną, jaką franciszkańska świątynia pełni w Gdańsku. W publikacji umiejętnie przeplata się przeszłość i teraźniejszość, sztuka i teologia. Ponieważ nie jest to opracowanie o charakterze naukowym, a jedynie popularyzatorskim, Autor zrezygnował z zastosowania odnośników. Treść książki ubogacają dobrze dobrane fotografie, posiadające odpowiednią jakość i komentarz. Wydanie zostało przygotowane starannie, co potwierdzają: dobór papieru, sztywna okładka, wysoka jakość języka narracji, solidne osadzenie treści w dokumentach i materiale faktograficznym. Z całą pewnością wydane dzieło to swego rodzaju *testimonium* minionych epok, w których swoją służbę na rzecz miasta Gdańska pełnili franciszkanie, a także ich aktualnego zaangażowania na płaszczyźnie duszpasterskiej, kulturalnej, ekumenicznej i historycznej. Prezentowana pozycja jest również piękną pamiątką wspomnianego jubileuszu świątyni, która wkracza w kolejne stulecie swojej historii.

Książka o. T. Janka, *Franciszkański kościół Świętej Trójcy w Gdańsku (1514-2014) w 500 lat od zakończenia budowy*, jest godna polecenia wszystkim miłośnikom historii franciszkanów w Polsce oraz tym, którym bliskie jest miasto Gdańsk. Być może pozycja znajdzie także życzliwych odbiorców wśród studentów historii sztuki oraz konserwacji zabytków i będzie ich inspirować w pracy nad sakralnymi obiektami zabytkowymi.